

Gordana Muraja, magistra prava, odvjetnik

## Obavljanje ne/registrirane djelatnosti

U RH je na snazi ***Zakon o zabrani i sprječavanju obavljanja neregistrirane djelatnosti*** objavljen u Narodnim novinama broj 61 od 3.6.2011. koji je stupio na snagu 11.6.2011. godine.

Time što uopće znači obavljati registriranu djelatnost se ovaj tekst neće baviti jer je u pitanju vrlo široko područje koje je uređeno s više različitih zakona i podzakonskih akata.

Ovaj je tekst usmjeren na to da ukratko objasni što je se sve smatra obavljanjem neregistrirane djelatnosti te naznači mogući smjer razmišljanja za one koji nisu do sad registrirali neku djelatnost a imaju višak neke vrste proizvoda i želju da ih prodaju.

### Obavljanje registrirane djelatnosti

Pravne osobe osnivaju se temeljem više različitih zakona kojima su uređeni uvjeti koji moraju biti ispunjeni da bi upis pravne osobe u odgovarajući registar uopće bio moguć. Fizičke osobe djelatnost obavljaju također na temelju registracije, samo što su uvjeti i način registracije drugačiji, a drugačija je i odgovornost za obveze.

U postupku registracije pravne i fizičke osobe moraju u odgovarajućim dokumentima navesti kojim će se djelatnostima baviti, i to izabirući stavke iz Nacionalne klasifikacije djelatnosti - NKD 2007, dostupne na stranicama Državnog zavoda za statistiku.

Svi koji su registrirani za obavljanje neke djelatnosti bez posebne registracije i u manjem opsegu mogu obavljati i druge djelatnosti koje možda i nisu registrirali, ali se uobičajeno obavljaju uz upisanu djelatnost. Primjerice, registracija za proizvodnju i prodaju sirovog mlijeka ne isključuje mogućnost da se mlijeko i preradi, ali u "manjem opsegu" jer se prerada mlijeka uobičajeno obavlja uz proizvodnju.

### Obavljanje neregistrirane djelatnosti

Moguća je i situacija da je zakonom izričito propisano da se djelatnost može obavljati i bez registracije kod registarskog tijela ili prijave poreznoj upravi, pa se i te djelatnosti mogu obavljati bez posebne registracije. Mada sam tražila primjer da je država zakonom izričito propisala djelatnost koja se može obavljati bez registracije, nisam ga uspjela pronaći.

Zakon o obavljanju neregistrirane djelatnosti u najvećoj mjeri se bavi time da na sve načine utvrdi što je obavljanje neregistrirane djelatnosti, i da utvrdi da je to zabranjeno. Odnosi se jednako na pravne i fizičke osobe koje obavljaju djelatnosti, kao i na fizičke osobe koje nisu registrirane za obavljanje bilo koje djelatnosti.

Mada je suština ovog Zakona zabrana obavljanja neregistrirane djelatnosti, ipak postoji rad koji se pod određenim uvjetima smije obavljati i bez registracije. Dopušten je rad za vlastite potrebe, obiteljska pomoć, prijateljska pomoć i susjedska pomoć, ali pod uvjetom da se rad ne obavlja redovito i uz uvjet da se obavlja bez plaćanja ili druge materijalne koristi.

Također je dopušteno i obavljanje nužnog rada za sprječavanje nesreće ili otklanjanje posljedica prirodnih ili drugih nesreća te volontiranje, koje je također dopušteno ovim Zakonom, ali na koje se primjenjuje poseban propis<sup>1</sup>.

## Povrede Zakona

Dakle, pitanje je po čemu državni organi u provođenju ovog Zakona procjenjuju radi li se o obavljanju neregistrirane djelatnosti?

Po logici stvari možemo zaključiti da se osoba bavi određenom djelatnošću ako redovno pruža određene usluge ili proizvodi određene proizvode koje i prodaje. Pa po toj istoj logici, ako je netko jednom proizveo ili prodao određenu robu, to još ne znači da obavlja djelatnost. No tu je veliko pitanje što će se smatrati dokazanim. Ako nadležni inspektor zatekne osobu u obavljanju djelatnosti i izrekne joj kaznu, ne vidim da će se osoba moći osloboditi odgovornosti s argumentom da je jednom proizvela ili jednom prodala određenu robu.

Na udaru Zakona su i oni koji jednoj ili većem broju osoba koje nisu registrirane za obavljanje djelatnosti omogućavaju obavljanje neregistrirane djelatnosti, a to se čini naručivanjem usluga / robe, posredovanjem u prodaji i oglašavanjem ponude koja se obavlja bez registracije. Takve se osobe smatraju sudionikom u prekršaju i također mogu biti kažnjene za prekršaj.

Iz toga slijedi da je pravna osoba koja je možda čak i registrirala djelatnosti, primjerice, trgovine, počinila prekršaj time što je određenu robu otkupila od osobe koja nije registrirala djelatnost. Dakle, unatoč tome što je registrirana, ona je sudionik obavljanja neregistrirane djelatnosti i podložna kažnjavanju.

## Porezni prekršaji

Osim pitanja je li neka osoba registrirana za obavljanje pojedine djelatnosti, tu je još jedno važno pitanje: je li iz naknade za obavljanje usluge ili prodani proizvod ('promet') plaćen porez. Budući da svi koji posluju imaju puno vrsta različitih obveza, od obveze vođenja poslovnih knjiga i redovnog izvještavanja države pa do podnošenja poreznih prijava i plaćanja poreza, tu je i cijeli spektar mogućih poreznih prekršaja za koje su također propisane novčane kazne.

## Postupak državnih organa

Za nadzor nad provedbom tog Zakona utvrđena je nadležnost inspektora različitih ministarstava, što zavisi od toga koja je djelatnost u pitanju.

Prva mjera koju nadležni inspektor može izreći je zabrana obavljanja neregistrirane djelatnosti koja se izvršava bez odgode i to pečaćenjem prostorija, postrojenja, uređaja i druge opreme za rad ili namijenjene radu, a može biti provedena i *na drugi pogodan način*.

Zabrana važi do otklanjanja nedostataka (dakle, do registracije djelatnosti), a izriče se najkraće na rok od 30 dana.

Uz zabranu obavljanja djelatnosti, Zakon propisuje i prekršajne sankcije za počinitelje i to:

Kod kažnjavanja pravnih osoba, kazna se može izreći u rasponu od 20.000 do 50.000 kn pravnoj osobi i od 5.000 do 20.000 kn odgovornoj osobi u pravnoj osobi (direktoru).

Za fizičke osobe je za obavljanje neregistrirane djelatnosti propisana kazna od 10.000 do 30.000 kn.

---

<sup>1</sup> Zakon o volonterstvu, Narodne novine, br. 58/07. i 22/13.)

Za onoga tko je kao sudionik sudjelovao u neregistriranoj djelatnosti (a to možemo biti svi mi ako naručujemo i kupujemo) kazna se može izreći u rasponu od 3.000 do 10.000 kn.

Uz izricanje kazne obavezno se oduzima i predmet koji je bio namijenjen ili upotrijebljen za počinjenje prekršaja ili je nastao počinjenjem prekršaja, a oduzima se i imovinska korist. Primjerice, ako se radi o prodanom proizvodu oduzima se i proizvod i novac koji je za proizvod plaćen.

## Kako se organizirati

### Obrt

Zakon o obrtu<sup>2</sup> uređuje da je obrt samostalno i trajno obavljanje dopuštenih gospodarskih djelatnosti sa svrhom postizanja dohotka ili dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu.

Obrt može registrirati i osoba u radnom odnosu no za otvaranje obrta, zavisno od djelatnosti, treba ispuniti i odgovarajuće uvjete. Osim toga, obrt podrazumijeva vođenje poslovnih knjiga i ispunjavanje različitih drugih obveza pa se ne isplati upuštati u sav potreban posao ako je prihod od obrta mali.

Ako govorimo o registraciji djelatnosti za obavljanje posla u manjem opsegu, Zakon o obrtu poznaje i sezonski obrt koji se obavlja najdulje šest mjeseci unutar jedne kalendarske godine. Pa ako se radi o djelatnosti koja ima sezonu u kojoj je moguće obaviti priličan promet, ima smisla registrirati sezonski obrt. Pri tome, naravno, treba imati u vidu da je na snazi i Pravilnik o djelatnostima koje se mogu obavljati kao sezonski obrti<sup>3</sup> koji utvrđuje djelatnosti koje se mogu obavljati u sezonskim obrtima.

Zakon o obrtu utvrđuje da se je dopuštena svaka djelatnost koja nije zakonom zabranjena. Budući na to da se kod svih registracija mora navesti djelatnost prema odgovarajućim klasifikacijama, upitno je kako se to provodi u praksi.

O obrtu još treba znati da u zavisnosti od djelatnosti koju će obrt obavljati kao uvjet za obavljanje djelatnosti može i ne mora biti propisana određena vrsta stručne osposobljenosti. Tako postoje 'vezani' obrti za čije obavljanje treba ispuniti uvjet odgovarajuće srednje stručne spremne ili majstorski ispit i 'slobodni' obrti, za koje nema uvjeta o stručnoj spremi. Postoje i 'povlašteni' obrti čije ime dolazi od toga da se smiju obavljati samo na temelju povlastice, odnosno dozvole koju izdaje nadležno državno tijelo.

Zakon također poznaje tradicijske i umjetničke obrte, za koje je potrebno posebno poznavanje zanatskih vještina i umijeća u obavljanju djelatnosti te koji se obavljaju pretežnim udjelom ručnog rada. Koje su to djelatnosti utvrđeno je Pravilnikom o tradicijskim, odnosno umjetničkim obrtima<sup>4</sup> kojim su osim djelatnosti propisani i uvjeti te način za stjecanje statusa tradicijskog, odnosno umjetničkog obrta.

### Obavljanje djelatnosti u manjem opsegu

Onima kojima treba neka 'minimalna' forma za obavljanje djelatnosti, dostupni su i registracija domaće radinosti i sporednog zanimanja.

<sup>2</sup> Narodne novine, br. 143/13.

<sup>3</sup> Narodne novine, br. 60/10 i 17/12.

<sup>4</sup> Narodne novine, br. 112/07.

Domaću radinost registriraju fizičke osobe koje žele kod kuće, osobnim radom proizvoditi proizvode. Kod prijave domaće radinosti treba navesti proizvode koji će se izrađivati.

Sporedno zanimanje registriraju fizičke osobe koje žele kod kuće, odnosno kod naručitelja usluge osobnim radom obavljati usluge.

Za obje registracije potrebno je da osoba koja ih prijavljuje udovoljava uvjetu stručne osposobljenosti, odgovarajućeg srednjeg strukovnog obrazovanja ili položenog majstorskog ispita, ako obavlja djelatnost s popisa vezanih obrta. Iz načina na koji je to Zakon o obrtu uredio slijedi da se u ovim oblicima ne mogu registrirati one djelatnosti koje Zakon o obrtu inače klasificira kao 'povlaštene' obrte, odnosno one za koje je potrebno ishoditi povlasticu ili odobrenje nadležnog državnog organa.

Treba napomenuti da domaću radinost i sporedno zanimanje ne može obavljati osoba koja je već registrirani obrtnik ili obavlja slobodno zanimanje ili samostalnu djelatnost poljoprivrede i šumarstva od kojih plaća porez na dohodak temeljem poslovnih knjiga, a obveznik je plaćanja poreza na dodanu vrijednost.

Prilikom registracije domaće radinosti i sporednog zanimanja fizička osoba koja ih prijavljuje obavezna je upisati se u registar poreznih obveznika poreza na dohodak.

Kako ove oblike obavljanja registrirane djelatnosti mogu obavljati i osobe u radnom odnosu, one ne moraju plaćati propisana obvezna osiguranja (zdravstveno i mirovinsko).

Za osobe koje nisu osigurane po osnovi radnog odnosa samim činom registracije nastaje obveza uplate obveznih doprinosa (za zdravstveno i mirovinsko osiguranje). U pogledu obveza one su izjednačene s obrtnicima te su dužne plaćati obvezne doprinose.

Obveze koje se moraju podmiriti ovise o tome vode li poslovne knjige (u kojem slučaju od prihoda oduzimaju iznos troškova, a na razliku plaćaju porez) ili porez plaćaju prema paušalnom dohotku, u kojem slučaju iznos koji treba platiti utvrđen unaprijed i mora se platiti, a troškovi u tome ne igraju nikakvu ulogu.

Za obavljanje ovih oblika djelatnosti mogu se registrirati i umirovljenici, s time da oni nemaju obvezu uplate doprinosa za mirovinsko osiguranje.

Detaljniji prikaz poreznih obveza može se pronaći na stranicama Porezne uprave RH<sup>5</sup>.

## Razlike između poslovanja obrta u odnosu na domaću radinost i sporedno zanimanje

Za obavljanje domaće radinosti i sporednog zanimanja nije moguće koristiti rad drugih osoba jer je propisano da se one obavljaju osobnim radom. To također znači da nije moguće uzimati naučnike.

Kako se radi o oblicima rada kod kojih se podrazumijeva da se registriraju radi obavljanja poslova u manjem opsegu, Zakon o obrtu propisuje i ograničenje u visini primitaka koji se mogu ostvariti. Tako ukupni bruto primici ostvareni od obavljanja djelatnosti registriranih u jednom od ova dva oblika u jednoj kalendarskoj godini ne smiju prijeći iznos od 10 bruto prosječnih mjesečnih plaća isplaćenih po jednom zaposlenom kod pravnih osoba u RH. U vrijeme pisanja ovog članka u pitanju je iznos u visini 84.480 kn godišnje<sup>6</sup>.

Ako je primitak domaće radinosti ili sporednog zanimanja tijekom kalendarske godine veći od navedenog iznosa, vlasnik je dužan od 1. siječnja iduće kalendarske godine prestati s obavljanjem ovih djelatnosti i do 15. siječnja podnijeti pisani zahtjev za prestanak obavljanja

<sup>5</sup> [http://www.porezna-uprava.hr/HR\\_publicacije/Lists/mislenje33/Display.aspx?id=18852](http://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Lists/mislenje33/Display.aspx?id=18852)

<sup>6</sup> Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske za razdoblje siječanj – kolovoz 2018., Narodne novine, br. 98/18.

tih djelatnosti. Naravno, ako je prihod veći, to znači da je "krenulo" pa se nakon prestanka ovih djelatnosti može registrirati obrt.

Na prodaju proizvoda koji su proizvedeni u domaćoj radinosti, odnosno usluge pružene kroz registriranu djelatnost sporednog zanimanja ne plaća se porez na dodanu vrijednost. Naime, obveza plaćanja PDV-a vezana je za iznos postignutog prometa, što znači da kad se poslovanjem dosegne propisani iznos poduzetnik ima obvezu podnijeti prijavu za upis u registar obveznika poreza na dodanu vrijednost. Kako je iznos koji se obavljanjem domaće radinosti smije ostvariti u jednoj kalendarskoj godini puno manji od iznosa nakon kojeg postoji obveza plaćanja PDV-a, kod ovih oblika registriranih djelatnosti realno nema načina da promet naraste do te granice da nastane obveza plaćanja PDV.

### **Prijava i odjava domaće radinosti / sporednog zanimanja**

Fizička osoba koja želi poslovati uz registraciju nekog od ovih oblika poslovanja dužna je podnijeti prijavu nadležnom uredu za gospodarstvo pri uredu državne uprave u županiji, odnosno uredu za gospodarstvo Grada Zagreba, koji izdaju odobrenje i dostavljaju ga nadležnoj Poreznoj upravi.

Prestanak obavljanja domaće radinosti / sporednog zanimanja se također prijavljuje, a o tome nadležni organ donosi i rješenje.

Copyright © Gordana Muraja 2019.